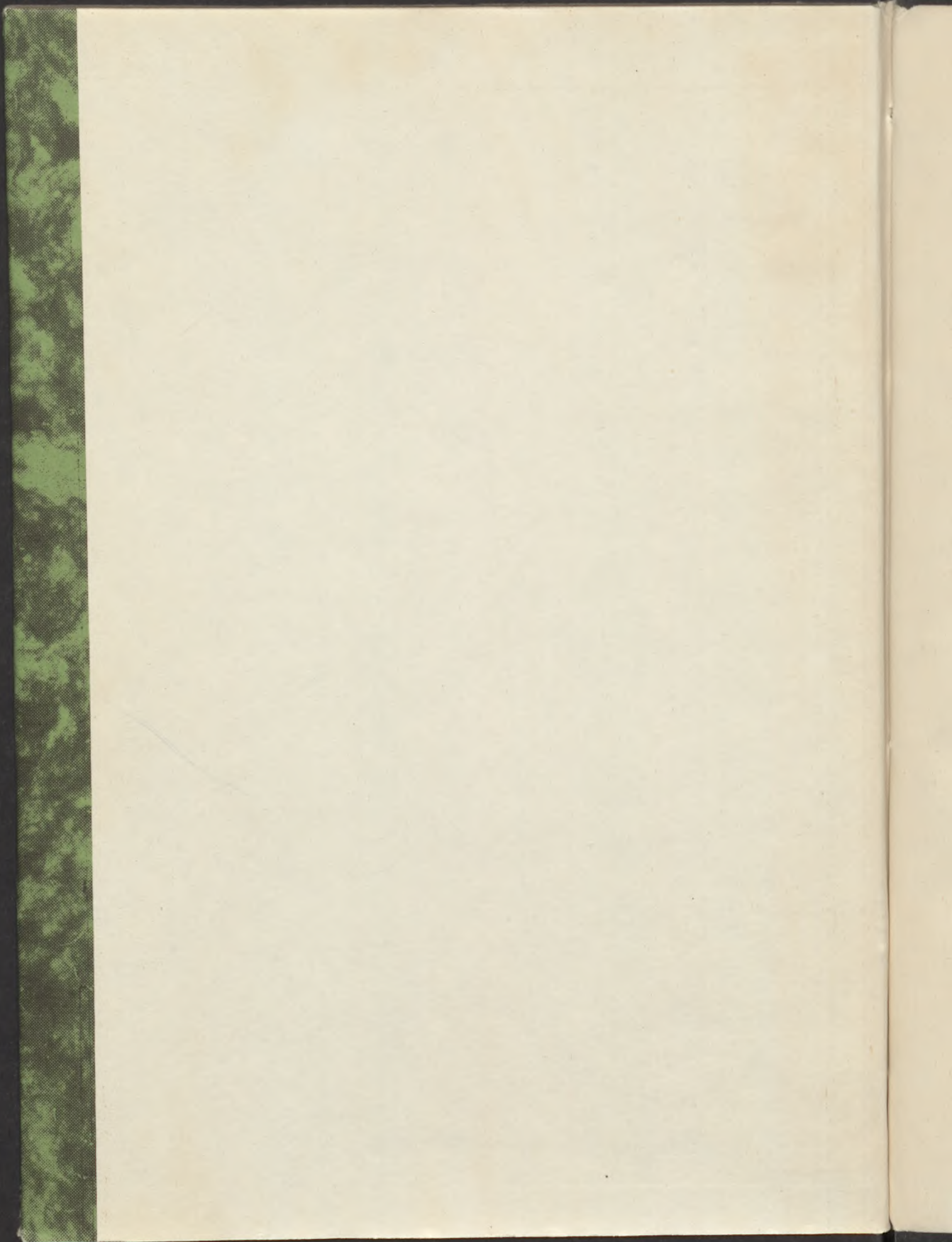
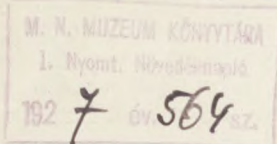


617.802



Különlenyomat
a Természettudományi Közlöny 1927 augusztusi számából.



(R
2)

Raymond Raymond.

Séta Budapest parkjaiban.

Lüktető, csörtető utadban állj meg egy percre nagyváros lakója s hallgasd meg, amit a kötenger sivatagában néma lakótársaid, a park fái mesélnek.

Te már elfeledted honnan jöttél s csak akkor riadsz fel gondolataid álmaiból, mikor megvillan előtted a csodálatos *liliomfa* virághava, avagy az *orgonafa* gazdag bugáiból áradó illatot csapja arcodba a májusi szellő: mintha megelevenedne vágyaid királykisasszonya s lila ruhája meglebbenne a napfényben olvadó lombok mögött.

Mert őseid bölcsőjét is ott ringatták, ahol valaha a természet a park fainak magvát elvetette. Az írás azt mondja, hogy először *paradicsomban* keltünk életre s első élettársaink *Éden kertjének* fái valának.

Edinu babiloni szó, magyarul sivatagot jelent. Éden kertje tehát a sivatag kertje, vagyis oázis. A paradicsom pedig perzsa eredetű szó, park perzsául *pardes*, ebből alakították a görögök a *paradeisos*-t, a magyarok pedig a görögből a paradicsomot.

S ha még egy lépést teszünk előre, abba az időbe, amikor még nem ültetett fát az ember, az ősember, akkor talán százezer éves, talán még ősbibb ősrunket ott látjuk a kisebb erdőkben, vagy a nagyobb, sűrű őserdők, árnyas, barátságos, ligetes, parkszerű szélső övében. Mai napig is az erdő széle és a kisebb, világos erdő a települőhelye a vadásztörzseknek, egyrészt maga is gazdag vadakban, másrészt fedezék a mezőségi vadászathoz. A fák és cserjék pedig húsos gyümölcsöket teremnek.

Velünk született az a vonzalom, mely a világos, árnyas, parkszerű, változatos tájhoz kapcsol bennünket, ez a vonzalom tette meg a bűbajos perzsa parkot a teremtés színhelyévé, ez parancsolja tudtunkon kívül, hogy pázsitot, virágot és fákat ültessen a városi lakó a házak közé. Mert él bennünk s élni fog örökké az ősember, aki magával hozza a vadon természetből az erdőt, a ligetet.

És él bennünk minden ősrunk, az egyiptomi, a babiloniai, a perzsa, a görög, a római s él az egész újkori világtörténelem. Él és amikor a budapesti kertész elülteti a park fáit, kiválogatja, hogy mit ültet fasornak és mit a pázsit smaragdjaiba, hogy nyírja meg a *puszpángot* és hogy a *tiszafát*, akkor cselekedetté válva megújhodik az ősök élete s a kertész ollóját ezeréves ízlések, stílusok vezetik.

Milyen fiatal jövevény például parkjainkban az *oregoncypus* (*Chamaecyparis Lawsoniana*), mely tudományos nevét LAWSON, skót kertész tiszteletére hordja, oregoncypusnak pedig azért nevezik, mert hazája Oregon és Kalifornia csendesóceáni parti hegyvidéke, hol 60 m magasra nő. Tulajdonképen azonban nem ez az, ami igazán fontos a nevében, hanem az, hogy ciprusnak nevezzük, mert ez fejezi ki híven viszonyát az emberhez.

A *ciprus* (*Cupressus sempervirens*) Kis-Ázsia szülötte s jellemző sudar jegenyealakjával, világoshéjú törzsével és sötét kúpjával nyomban magára fordította a figyelmet, mihelyt az ember a fák iránt érdeklődni kezdett. Úgy látszik, a keletiek ciprusligetekben áldoztak pogány isteneiknek, majd mikor templomokat építettek, ciprusokkal ültették körül. Az asszírok Asztarte szent fájának, az istennőt pedig gyakran a ciprus istennőjének nevezték.

Mikor pedig a keleti kultúra vándorlása megindult nyugat felé, a ciprus bevonult Görögországba (Asztarte-Afrodite szent állatával, a galambbal együtt), majd tovább nyugatra, Itáliába. Mindenütt a templomparkok fája gyanánt kezdte pályafutását, meghódította azonban a temetőket is, de a kultúrák hanyatlása idején egyszerű díszfa lett belőle, mely a szem gyönyörűségére szolgált.

Mi többnyire Itália földjén ismerjük meg, hol kitörölhetetlenül emlékezetünkbe rajzolja magát. Pedig az olasz földön már messze jutott hazájától és sokat veszített eredeti ázsiai szépségéből. Északra már a római császárok korában eljutott az Alpok déli völgyéig, hol például a Garda-tó környékén ültetett csodálatos szubtropikus növénykoszorúban is még mindig feltűnik. Ma Európában a két legészakibb helyen, Metzben (Lotharingia) és Mainau-szigetén (a Bódeni-tóban) látható.

Ez a két északi hely azonban kivétel, Közép-Európában már nem marad meg a ciprus. Közép-Európában tehát az embernek le kellene mondania arról, hogy ebben a különös, sötét szépségű fában gyönyörködhessek. De az ember nem mond le vágyairól s mivel a ciprus nem viseli el Közép-Európa zordságát, pót-ciprusokat keresett, olyan ciprustermetű fákat, melyek a mi klímánk alatt is jól érzik magukat. Így került hozzánk Kelet-Ázsiából az *életfa* (*Biota orientalis*) és Amerikából a *túja* (*Thuja occidentalis*), mindkettő, de különösen utóbbi nagyon gyakori a temetőkben. Hogy csak pót-ciprusok, mindnyájan észrevesszük s ezért megértjük, hogy a kertészek időről időre újabb és újabb kísérleteket tesznek a ciprus pótlására, így terjedt el és jutott el hozzánk is a múlt század közepén az oregon-ciprus.

Sajátságos ebben az egész dologban csak az, hogy a nép szívében is él a vonzalom a ciprus iránt (talán az osztrák időkől, milánói katonaemlék gyanánt), s nem sokat törődve a rendszertannal és a szabályszerűséggel, mai nap is ciprusnak nevez minden póteiprust. Nagy szó különben, hogy egyáltalában észrevette és szívébe zárta, mert a magyar nép nem növénytisztelő. Pásztornép soha és sehol sem az.

Nemesak a ciprust, hanem általában a *fenyveket* mind csak pótló

alakjukban élvezhetjük a budapesti parkokban. Ennek az az egyszerű magyarázata, hogy a magyar flóraterület klímája ellensége a fenyveknek, úgy északi, mint déli fajok szempontjából. Az alpesi és a kárpáti fenyvesek büszkeségei, a luc- és a jegyenyefenyő, melyek



Oregoncyprus (*Chamaecyparis Lawsoniana*) a Margit-szigeten.

PÉNZES A.

alatt tágult tüdővel tört felfelé a hegyoldalon a turista, nálunk csak tengődnek. Egyedül a *boróka* (*Juniperus communis*) őshonos a magyar flóraterületen, hegyvidéken és az Alföld homokján egyaránt.

A kertészet ugyan felhasználja a borókát a parkokban, ámde nem elégedhet meg vele s legfőként nem pótolhatja vele hegyvidéki

fenyveink szépségeit. Erre eddig csak két fenyő bizonyult alkalmasnak, a *fekete fenyő* (*Pinus nigra*) és az *ezüstfenyő* (*Picea pungens*). Előbbi a magyar flóratérület szomszédságából származik, mert honos a Keleti-Alpokban, a horvát karsztvidék hegyein, sőt még az Alduna mészsíkláin is. Utóbbinak a Sziklás-hegység a hazája Észak-Amerikában s első példányait csak 1863-ban hozták Európába.

Ez a két fenyő annak a győzelemnek jelvénye, melyet a magyar flóratérületen az ember aratott a természetén. Mert ez a föld nagyon kedves volt eleinknek a maga természetes állapotában, amíg az állattartás volt főfoglalkozásuk, a marha és a ló legfőbb vagyonuk. Egyszerre kietlenné változott azonban, mikor át kellett térni a növénytermesztő és belterjes gazdálkodásra.

A vadvizek megfékezése után legnagyobb feladat volt itt akkor a futóhomok telkesítése. A fák közül az amerikai *akác* (*Robinia pseudacacia*) munkájával sikerült először lenyügözni a homokot. Mikor azonban az első akácláz elmúlt, illetve az akác megtette kötelességét, akkor merészebb tervek is megfogamzottak az alföldi magyar erdészekben s jobb és szebb fákat is kerestek az Alföldre. Így fordult a figyelem különösen a fekete fenyőre, mert ez javítja a talajt, másrészt pedig szépségével változatossá teszi a tájat.

A fenyvek után másféle nyitvatermő fával kell megismerkednie az olvasónak, mely ugyan vérszerint igaz rokona a fenyveknek, ámde külső megjelenésében nagyon elüt tőlük. Ez a különös nyitvatermő a *páfrányfenyő* (*Ginkgo biloba*). A Városligetben csak egy példány van belőle, a Népligetben több is.

Érdekes fa ez a páfrányfenyő! Tessék csak megnézni a levelét. Hiába keresünk más fán ehhez még csak hasonló leveleket is. A hosszú nyél végén legyezőalakban terül szét a levél lemeze és ebben a lemezben sugarasan oszlanak szét az erek. Aki járatos egy kicsit a növények között, nyomban észreveszi, hogy ilyen levelet csak a páfrányokon találhat. A *vénuszhaj-páfrány* (*Adiantum capillus-Veneris*) akár perbe is foghatná a páfrányfenyőt szerzői jog bitorlása címén, annyira hasonlatos a két növény levele. (Szerencsére a növényi társadalomtudomány nem feszeget ilyen kérdéseket.)

A levelek hasonlata ebben az esetben származásbeli kapcsolatot is jelent. A páfrányfenyő egyéb tulajdonságai révén is atyafiságot tart a páfrányokkal s ezt a körülményt a rendszerben is ki szokták fejezni, amennyiben a nyitvatermők elejére, mindjárt a páfrányok mellé osztják be a páfrányfenyvek osztályát. Ez az osztály ma egyedül a szóbanforgó fajból áll. Hajdan jobb sora volt, a Föld középkorában sokfelé szétágazott a páfrányfenyvek nemzetsége és tért foglalt Grönlandtól Európán át Ausztráliáig minden erdőben.

Ma egyetlen és utolsó sarja Kínában, Fokein tartományban álmodik az ősi dicsőségről. Onnan ragadta el az ember a magját s előbb a kínaiak és japánok ültették el templomparkjaikba, majd 1754-ben Angliában is megtelepítették s aztán onnan a kontinens parkjaiban is elterjedt. A kínaiak bizony nem tisztelik ősiségét s magját megsütitik és csemegének fogyasztják.

A páfrányfenyő nem egyedül került vissza Európába, hol a har-

madkorban honos volt, később azonban az egész területről kiveszett. Több más társa is jutott hasonló sorsra. A harmadkori gazdag, szubtrópusi flóra ugyanis, melyet Európában a pleisztocén kor folyamán egészen háttérbe szorított a mi modern flóránk, Kelet-Ázsiában leg-



Ezüstfenyő (*Picea pungens*) a Döbrentei-téren.

PÉNZES A.

több eredetiségét és szépségét megőrizte s mikor az európaiak megismerkedhettek Kína rejtelseivel, az európai kertészet is gazdagon zsákmányolt Kína növénykinészeiből.

Az európai kertészet éppen a XVIII. század végén amúgy is válságban volt, új utakat keresett LE NÔTRE versaillesi klassziciz-

musa után, ennél fogva tárt karokkal fogadta, kivált Angliában, a kinautazó CHAMBERS VILMOS kétkötetes művét a kínai épületekről és kertekről, mely 1757-ben és 1772-ben jelent meg. A divat felkapta a kínai stílust, mely aztán a XIX. század folyamán végigvándorolt



Páfrányfenyő (*Ginkgo biloba*) a Városligetben.

PÉNZES A.

a kontinensen is bambuszbútorával, aranyhalas tavú tájkertjeivel, gésaromantikájával s keleten, éppen a magyar keleten mélyen megragadta egy nemzetiségére eszmélő és nemzeti stílusát kereső, sokáig ájulásba dermedt nép lelkét.

Bizonyos, hogy parkjaink legbájosabb fáját Kínának köszönhet-



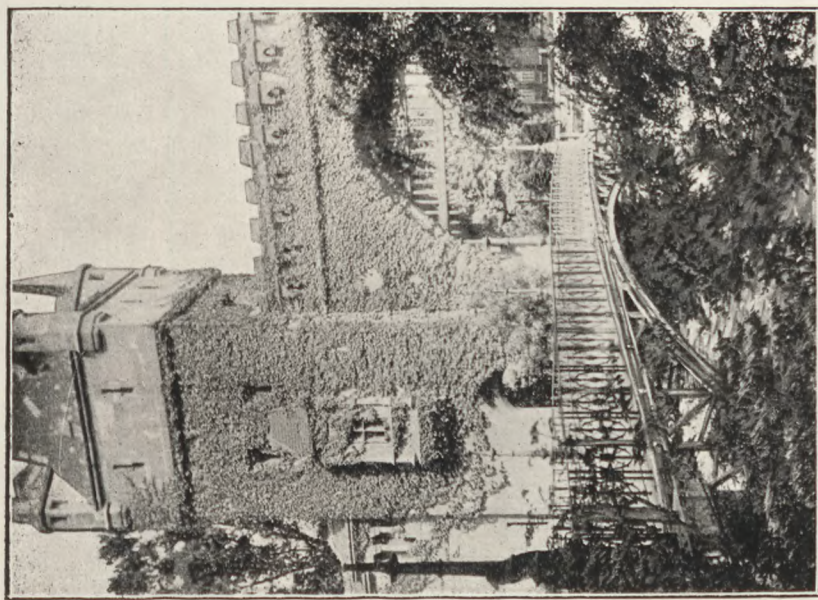
Illatos liliomfa (*Magnolia conspicua*) a Gellért-szálló előtt.

VAJDA L.



Kőrgöfa (*Koelreuteria paniculata*) az Elzselbet-léren.

PÉNZES A.



Háromkaréjú vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*) a Városligetben.
VAJDA L.



Piros liliomfa (*Magnolia obovata*) a Városligetben.
VAJDA L.

jük. Már április van, a legszeszéyesebb április, s nemcsak az emberek járatnak bolondot embertársukkal, hanem az ég is, még bőven van részünk szélben, fagyban, mikor a parkokban már megjelennek az igénytelen, szürke ágakon, anélkül, hogy a zöld lomb feshetését megvárnák, a *liliomfa* pompás virágai és a bizonytalan időben, a szaladó felhőktől el-elboruló ég alatt eszünkbe juttatják az elveszett paradicsomot. Kinek a hagyomány, kinek a harmadkor paradicsomát.

Előbb virágzik, többnyire már március végén, az *illatos liliomfa* (*Magnolia conspicua*), kínai nevén yulán; ennek virágai hófehérek. Három hét mulva tárják ki kelyhüket a *piros liliomfa* (*Magnolia obovata*) virágai, melyek szépsége azonban nélkülözi az illatot. Pom-



A káromkarjú vadszőlő ujjas tapadókorongjai.

PÉNZES A.

pás szirmainak csak külseje piros, belül ezek a virágok is fehérek s később, mikor a szirmok már hullani kezdenek és havukat lassanként elnyeli a pázsit televénye, meglehetősen visszahajlanak a virág szirmai, úgyhogy a piros színből mi sem látszik.

Észak-Kína a hazája a *csörgőfának* (*Koelreuteria paniculata*) is, melynek zöltsárga virágbugáit és hólyagosan felfújtt, háromcsúcsú, felül nyitott toktermését gyakran láthatjuk parkjainkban. Még gyakoribb a kínai fák közül a *bálványfa* (*Ailanthus glandulosa*), melynek legjobb ismertető jele különös, meglehetősen kellemetlen illata. Hazájában a selyemhernyót etetik leveleivel. Nálunk főleg sorfának ültetik a japánok által nagyon kedvelt és nagy számban ültetett *papíreperfát* (*Broussonetia papyrifera*), melyet mélyen öblösen karéjos, ferde tojásdad leveleiről könnyen felismerhet mindenki. Háncsrostjaiból Japánban a fénytelen és tartós kocopapír készül,

melynek az a kellemes sajátsága, hogy lapozáskor is néma marad. Illatos, lila, tavasszal nyíló virágaival tűnik fel a fagy iránt fölöttébb érzékeny *dohányfa* (*Paulownia tomentosa*), melynek nagy, molyhosodó, szíves-tojásdad levelei után mintázták a japán császár pajzsát.

Parkokban épült házak falainak kopárságát felfutó-növényekkel szokták eltakarni. A felfutó-növények érzékenysége és tapogatóképessége ma már ugyan, mikor a növények érzékszerveit is ismerjük, nem felfoghatatlan, ámde a *háromkaréjú vadszőlő* (*Parthenocissus tricuspidata*) kacsai és tapadó korongjai még mindig különösök és érdekesek s örökre azok is maradnak. Olyan valami ez, ami kiütözik azok közül a határok közül, melyeket az átlagos növényi képességeknek meg szoktunk vonni és benne bevallottan vagy burkoltan az emberit sejtjük a növényben. Csuda azért természetesen ebből a jelenségben sincs több, mint általában minden természeti jelenségben, hiszen elvégre minden élőlény protoplazma, az ember éppen úgy, mint a növény, bármi messze ágazott egyébként az élet nagy törzsfáján az emberanövénytől.

Ezt az érdekes és szép növényt is Kínának köszönjük, bár többi ro-

kona, a nálunk is jól ismert *ötlevelű vadszőlő* (*P. inserta*) is észak-amerikai bennszülött. Kína a hazája a *szomorú* fának is. Onnan indult el nyugatra vagy 2000 éve Ázsián át az emberrel a *szomorú fűz* (*Salix babilonica*), melyet később az európai ember Kis-Ázsiában ismert meg. Onnan ered a gyakran szomorú alakra nevelt *olvasófa* (*Sophora japonica*). Rákényszeríti azonban az ember az alakot, részben vágással, részben a természet által kivételesen előállított s a kertész által oltással fenntartott növényi rendellenességek révén sok más fára is, így gyakran a Szibériában honos *borsófára* (*Caragana arbo-*



Borsófa (*Caragana arborescens*) az Országház előtt. VAJDA L.

rescens) is, nem kevésbé a gyümölcsfák fajaira is, melyekből ilyen módon díszfát alakít.

Kína adta továbbá a legszebb cserjéket is parkjainknak, mint a *rózsa-mandulát* (*Prunus triloba*), melynek rózsaszín, telt virágai tavasszal sűrűn ellepik az ágakat, mielőtt még a hárcmkaréjú zöld levelek fakadnának; továbbá a *japán birset* (*Chaenomeles japonica*), melynek ragyogó vörös virágai élénk ellentétben állanak a fényes-zöld levelekkel; kemény gyümölcsét nálunk megvetik, Japánban azonban likórt és ízt készítenek belőle.

Kínából származik parkjaink koratavaszi sárga díszje is, a *barnakérgű aranyfa* (*Forsythia suspensa*), melynek aranysárga virágai



Barnakérgű aranyfa (*Forsythia suspensa*) a Lukács-fürdő kertjében. VAJDA L.

hetekkel előbb jelennek meg a leveleknél. A városi embernek ma többnyire ez jelenti a tavasz kezdetét. Az aranyfűz-nemzetség másik faja, a *zöldkérgű aranyfa* (*F. viridissima*) érzékeny a fagy iránt, ezért nálunk ritkán látható, virágai egy időben fakadnak a levelekkel. Szintén kínai növény. Ezen a két fajon kívül még egy harmadik faja is van ennek a nemzetségnek, de ezt, bár hazája itt van a szomszédban, a fekete hegyek országában, Albániában, csak néhány évtizede fedezték fel s mai napig sem foglalkoznak vele a kertészek. Neve *albán aranyfa* (*F. europea*), eredetét abban az időben kell keresni, mikor még a budai hegyekben is természet ültette a liliumfákat, nem az ember.

Nem mindenik balkáni díszes növény maradt azonban olyan sokáig elrejtve a tudomány elől, mint az albán aranyfa, sőt ellenkezőleg, több balkáni eredetű díszfa és díszcserje régóta fontos eleme park-



Orgonafa (*Syringa vulgaris*) az Országház előtt.

VAJDA L.



Lögeszténye (*Aesculus hippocastanum*) az Erzsébet-téren.
Vajda L.



Nyugati ostroma (*Celtis occidentalis*) a Ludovika előtt.
Vajda L.

jainknak. Ezek közül Magyarország mai, csonka területén éri el északi határát az *ezüstlevelű hárs* (*Tilia tomentosa*), az Aldunáig honos az *orgonafa* (*Syringa vulgaris*), melynek északibb területén, Erdély nyugati felében született rokona a *magyar orgonafa* (*Syringa Josikaea*) és a szintén az Aldunáig hatoló *déli ostorfa* (*Celtis australis*), melynek Észak-Amerikában honos testvérfája a *nyugati ostorfa* (*Celtis occidentalis*) szintén gyakori díszfa, kivált ott, ahol a fagy iránt érzékenyebb déli faj már nem boldogul.

Ez azonban Budapestre nem vonatkozik, sőt itt a budai hegyekben nemcsak az ostorfa, hanem még az orgonafa is látható elvadultan. A harmadkorban az ostorfa is honos volt a budai hegyekben s amerikai



Judásfa (*Cercis siliquastrum*) a Népligetben

VAJDA L.

rokonsága azt a kapcsolatot képviseli, mely az európai harmadkori szubtropikus flórát az északamerikai flórához fűzi. Ez a kapcsolat semmivel sem kisebb, mint a keletázsiai. Bizonyítja a *lógesztenye* (*Aesculus hippocastanum*) is, mely a Balkán-félsziget déli részében (és Elő-Ázsiában) honos és a törökök karolták fel, gesztenyéhez hasonló magját a lovaknak orvosság gyanánt adták. Amerikai testvérfaja, a *vörös lógesztenye* (*A. pavia*) magja mérges, hazájában tiltott halászatra használják. Nálunk ritka a parkokban, amit itt vörös lógesztenyének ültetnek, az a legtöbbször a balkáni és az amerikai faj keresztezése útján előállított fajkeverék. Így keveri össze sokszázezer év után az ember azt, amit a természet hajdan szétválasztott.

A Földközi-tenger mellékén honos a *júdásfa* (*Cercis siliquastrum*), melyre a keresztény mondák szerint Júdás akasztotta fel magát. Ez a növény azonban nyilván csak kerek (pénzalakú) levelei alapján

került ilyen rossz hírbe, melyet egyébként nem érdemelt meg, mert a törzsön és az idősebb ágakon fakadó (cauliflor) rózsaszín virágai valóban széppé teszik. A caulifloria a tropusok alatt gyakori jelenség, a júdásfának tehát régi öröksége.

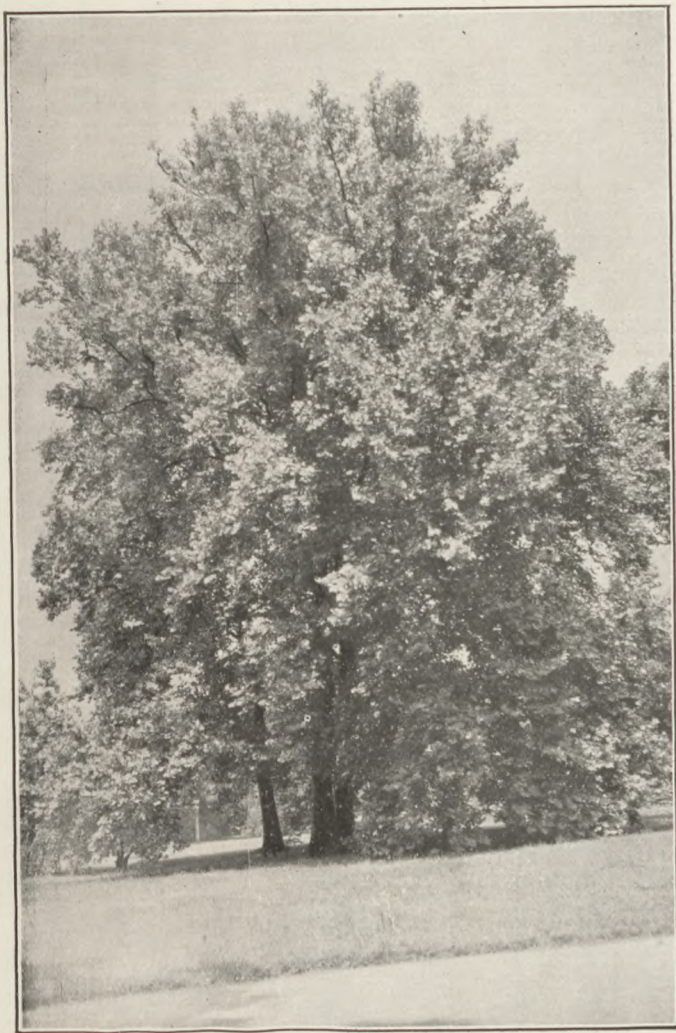


Szivarfa (*Catalpa bignonioides*) a Margitszigeten.

PÉNZES A.

Ha már palesztinai vonatkozású növényről van szó, említsük meg itt a kisázsiai származású *meggyfát* (*Prunus cerasus*), melynek teltvirágú fajtái Budapest parkjainak is díszei, valamint az előázsiai cseresznyeszilvát, melynek egyik alakja a *vöröslevelű cseresznyeszilva* (*Prunus Pissardi*) úgy virágjában, mint később, lombosodás után feltűnő jelenség; röviden vérszilvának is nevezik.

Főntebb már volt szó az európai harmadkori flóra északamerikai kapcsolatairól, melyeket most az ember a parkokban újít fel. Ebbe a körbe tartozik az a törekvés is, hogy a világhírű kanadai őszi hangulatot parkjainkba varázsoljuk, mert a kanadai erdők pompás őszi



Platánok a Margitszigeten.

PÉNZES A.

színeváltozása éppen azoknak a juharfajoknak köszönhető, melyek a harmadkori európai erdőkben is nagy szerepet játszottak. Ilyen első sorban a *cukorjávör* (*Acer saccharinum*) és a *pirosjávör* (*A. rubrum*), előbbinek őszi lombja sárga, utóbbié vörös. Előbbi különben a napoleoni kontinentális zár idején terjedt el nálunk, akkor ugyanis még nagyon kérdéses volt, hogy sikerül-e Európában olyan növényt találni,

melyből gazdaságosan cukrot lehet gyártani. Egyik jelölt volt a cukorjávör is, mellyel hazánkban is kísérletezett KITAIBEL PÁL. Nálunk azonban, mint ismeretes, csak a cukorrépa vált be a nádcukor kiszorítására. Ellenben Amerikában még most is több ezer métermázsa jávör-cukrot állítanak elő.

Észak-Amerikából éppen olyan sok parkfánk ered, mint Kínából, de az amerikai fák inkább hasznosak, mint szépek. Ilyen a *körislevelű juhar* (*Acer negundo*), az alföldi homok fája, az *akácfa* (*Robinia pseudoacacia*), a *lepényfa* (*Gleditsia triacanthos*), a *narancseper* (*Joxylon pomiferum*). Szép virágaival az amerikaiak közül főleg a *szivarfa* (*Catalpa bignonioides*) tűnik ki. Északamerikai cserjék parkjainkban az *aranyribiszke* (*Ribes aureum*), a *hóhogyó* (*Symphoricarpos racemosus*) és a *mahonia* (*Mahonia aquifolium*).

Az északamerikai és európai harmadkori mediterrán flóra elemeinek ember által felújított kapcsolatait szaporítja egy újabb példával a *platán* is. Ennek is van *keleti* (*Platanus orientalis*) és északamerikai *nyugati* (*P. occidentalis*) faja. Egyik azonban éppen olyan ritka parkjainkban, mint a másik, hanem a legtöbb platánfánk a két faj keverékét képviseli, így azok a hatalmas példányok is, melyek a Margitsziget legszebb díszei közé tartoznak, s melyek alatt állítólag ARANY JÁNOS „Tölgyek alatt” című általánosan ismert kedves versét költötte.

Egyébként a platán a mi parkjainkban a romantikát képviseli és a naturalizmust. Angliában támadt az az irány a díszkertészetben, hogy a park legyen a szabad természet utánzata. Ez ugyan sok fureszságot is teremtett, például ADDISON bölcész úgy magyarázta ezt a kívánalmat, hogy kertjében egymás mellé ültette az uborkát meg a szegfűvet, a répát meg a rózsát s a juhart meg az almafát, ámde végül mégis értékes eredménnyel járt, mert a XVIII. század utolsó éveiben RAPTON életre hívta az angol parkstílust, a tájkertet, amely Angliában majdnem mindenütt kiszorította a klasszikus vagy francia és a barok-stílust.

A modern kertstílusok alapja mindenütt az olasz reneszánsz kertstílus volt, melyet az olasz reneszánsz ismert nevű nagy egyetemes művészei teremtettek meg. Ebben a stílusban a kert egészen alárendelt eleme az építészetnek, s ezért benne főleg az architektonikus hatású fák és cserjék viszik a főszerepet, amilyenek a déli éghajlat alatt bővebben akadnak, mert hiszen az építészet is déli elemekből újult meg ebben a korban.

Később a reneszánsz meggazdagodott utódai játékos szórakozóhellyé alakították a kertet, ezt az irányt nevezik barok-stílusnak, melyben a természet teremtményeit egészen kivetkőztették minden eredetiségükből. A reneszánsz kertész architektonikus alakra nyírta a *puszpángot* (*Buxus sempervirens*) és a *tiszafát* (*Taxus baccata*). A barokkertész állat- és emberalakokat nyírt ezekből a cserjékből, melyek a barok időkben egész Európában a legfontosabb elemei voltak a parkoknak, mivel a vágást nem sínylik meg. Közép-Európában hozzájuk járult még a gyertyánfa is.

A reneszánsz és a barok elemekből, de az északibb klíma szerint válogatva meg a fajokat, teremtette meg XIV. Lajos kertésze,

LE NÔTRE, a francia kertstílust, mely szemben a hegyvidéki, ennél fogva lépcsőzetesen alakított olasz stílusokkal, síkföldi s alap-gondolata a *távlat* érvényesítése: a park közepén emelt helyen áll a palota, hozzá hatalmas fákból álló fasor vezet.

Közép-Európában és Magyarországon is meghonosodott mind a francia, mind az angol parkstílus, de csak a főúri kastélyok parkjaiban. A városi parkokban nem követték s helyzetükből kifolyólag nem is követhették egyik irányt sem, hanem mindezeknek a stílusoknak az elemeiből válogatták és vegyítették a városi parkstílust.

A házi díszkert természetesen nem követhette a nagyterületet kívánó parkstílusokat, hanem egészen más irányban fejlődött. Stílust a hollandok teremtetek benne, s a házi díszkert mai napig is a hollandi polgár tisztaságát tükrözi a mértanilag alakított és virágpompával díszített virágágyakban, melyek között természetesen a kis helyen csak cserjék



Nyírott puszpáng (*Buxus sempervirens*) a Margitszigeten.
PÉNZES A.

s törpefák férnek el. A virágok legnagyobb része a perzsa kertészet terméke, a porcellán- és üvegdisz pedig a kínai kertész találmánya, a kagylókkal és egyéb kerti csecsebecsékekkel együtt.

Igy beszéllek el Neked, nagyváros lakója, a park fái a növényvilág és az emberiség történetének legérdekesebb fejezeteit, így vezetnek el a Föld minden tájára és minden népéhez. Mert a lélek nem hal meg, hanem tovább él fűben, fában, virágban s míg Te azt hiszed, hogy egyedül bolyongasz a park fái alatt, az egész emberiség élete ott áramlik körülötted.

Dr. Rapaics Raymund.

1861
The first of the year was a very
dry one, and the crops were
very poor. The weather was
very hot, and the crops were
very dry.

The second of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.

The third of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor. The weather
was very hot, and the crops
were very dry.

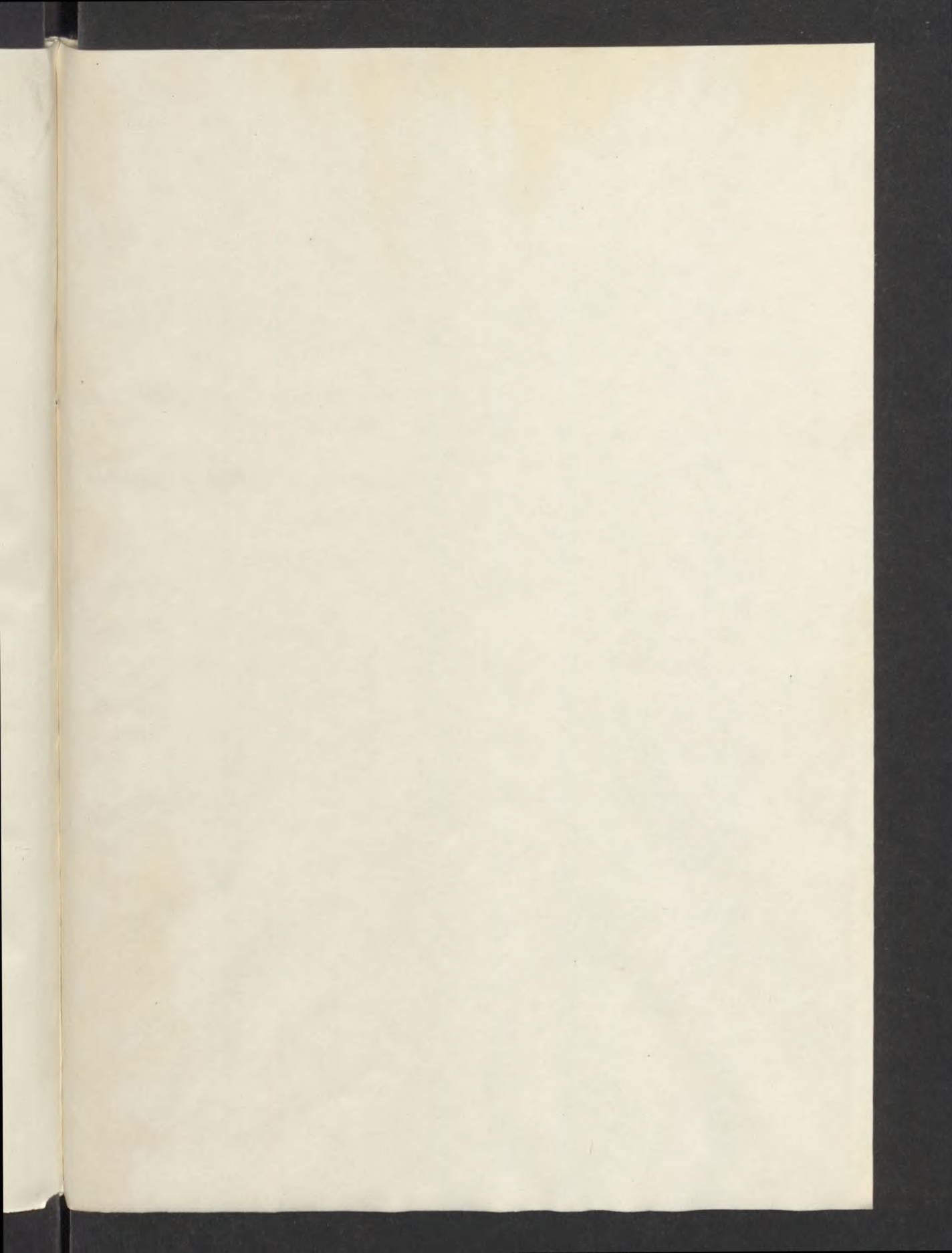
The fourth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.

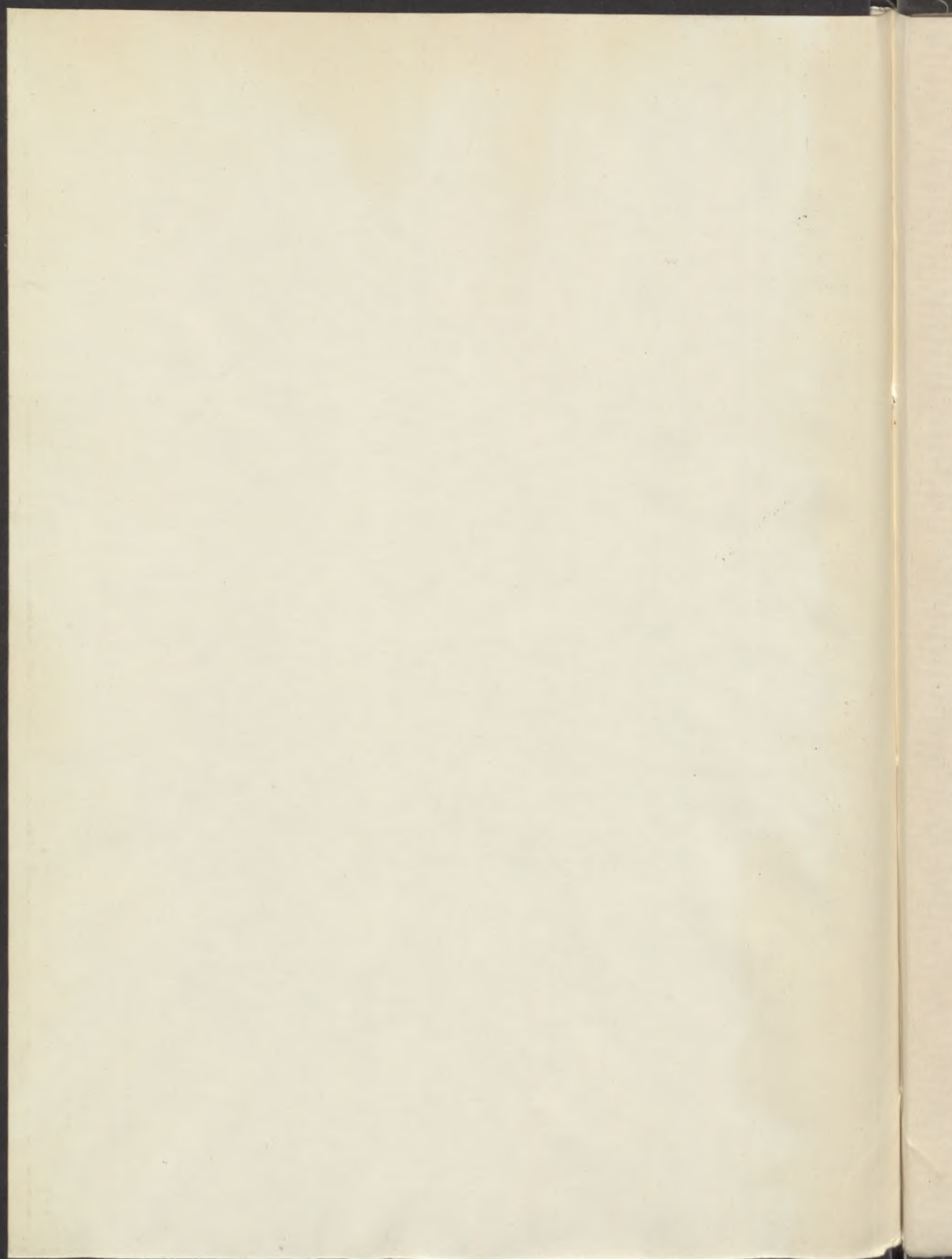
The fifth of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor. The weather
was very hot, and the crops
were very dry.

The sixth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.

The seventh of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor. The weather
was very hot, and the crops
were very dry.

The eighth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.





1973 JAN 22

